

DOI: 10.32782/2786-9156.107.3.80-88
УДК 347.965 (477)

Ємець І. О., кандидат юридичних наук, приватний нотаріус, докторант
Національного наукового центру «Інститут судових експертиз імені Засл. проф.
М. С. Бокаріуса» (м. Харків, Україна)
e-mail: ivan.iemets@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-9056-5346>

ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ СТАТУС АДВОКАТА-ПРЕДСТАВНИКА ПОТЕРПІЛОГО В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

У статті обґрунтовано тезу, що правовий статус учасника кримінальних процесуальних відносин визначає особливості правової процедури, що може бути застосована до нього. На підставі текстуального аналізу положень чинного законодавства аргументовано позицію, що правовий статус представника потерпілого, який є адвокатом, апріорі більш ускладнений з огляду на його професійний статус. Наголошено, що це породжує певну нерівність між суб'єктами, котрі можуть діяти на стороні потерпілого, однак визначено, що такий підхід відповідає міжнародним стандартам у сфері надання правничої допомоги жертвам кримінальних правопорушень.

Обґрунтовано, що в сутнісному аспекті складовими правового статусу представника потерпілого є права, обов'язки, правові гарантії його діяльності, а також види й підстави юридичної відповідальності. Саме ці складові становлять і правовий статус адвоката-представника потерпілого в кримінальному провадженні. З'ясовано, що чинне кримінальне процесуальне законодавство прямо не визначає прав, обов'язків, гарантії діяльності, а також підстав юридичної відповідальності за неналежне виконання адвокатом у статусі представника, обов'язків щодо реалізації процесуального інтересу потерпілого.

Наголошено, що рівень нормативного визначення змістовних складових правового статусу учасників правових відносин демонструє якість закону, яка, зі свого боку, становить складову принципу верховенства права. На підставі проведеного узагальнення правових положень і деяких теоретичних підходів вітчизняних правників обґрунтовано, що в кримінальному процесуальному праві потребують визначення й закріплення змістовні складові правового статусу адвоката-представника потерпілого. Зауважено, що категорично недопустимо повністю ототожнювати його із самим потерпілим або не розрізняти із законним представником. Запропоновано доповнити чинний КПК України статтею 58-1 «Повноваження адвоката-представника потерпілого».

Ключові слова: кримінальне судочинство, інститут представництва, потерпілий, представник потерпілого, адвокат, правовий статус, правове регулювання.

Постановка проблеми. Для забезпечення прав і свобод людини, котра стала учасником кримінального провадження, доцільно залучати правників, котрі спеціалізуються на цьому. У цьому контексті в юридичній літературі вказують, що саме інститут представництва здатний належним чином забезпечити виконання завдань кримінального провадження, найголовнішим серед яких є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень [1, с. 3; 2].

За загальним правилом у кримінальному провадженні представляти інтереси потерпілого може особа, яка має право бути захисником. Якщо кримінальне правопорушення скоєно щодо юридичної особи, то представляти її інтереси може її керівник або інша особа, уповноважена законом чи установчими документами цієї юридичної особи, а також працівник юридичної особи на підставі довіреності чи особа, яка має право бути захисником у кримінальному провадженні [2].

Відповідно до положень кримінального процесуального законодавства засвідчує свої повноваження залучений адвокат – представник потерпілого одним із таких документів:

1) свідоцтвом про право на зайняття адвокатською діяльністю, а також ордером або договором із захисником чи дорученням органу (установи), уповноваженим на надання безоплатної правничої допомоги (якщо представником потерпілого є особа, котра має право бути захисником у кримінальному провадженні);

2) належним чином завіреними копіями установчих документів юридичної особи (якщо представником потерпілого є керівник юридичної особи або інша уповноважена законом чи установчими документами особа);

3) довіреністю (якщо представляти інтереси потерпілої особи, яка має статус юридичної, буде її працівник) [2].

Представник потерпілого в кримінальному провадженні набуває похідного статусу. Це означає, що залучений на договірних засадах представник потерпілого користується правами останнього, за винятком тих, які сам потерпілий реалізує безпосередньо. Водночас виникає логічне питання щодо того, як співвідносяться повноваження адвоката, передбачені Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», і адвоката, зумовлені його процесуальним статусом як представника потерпілого. Невирішеним також є питання щодо обов'язків, котрі покладаються на представника потерпілого. Така неоднозначність зумовлена тим, що вони прямо не визначені в КПК України. Ще одним питанням, яке потребує свого логічного вирішення, є підстави та види юридичної відповідальності, до якої може бути притягнуто представника потерпілого, зокрема, за неналежне виконання своїх процесуальних обов'язків. Розв'язання окреслених завдань неможливе без наукового дослідження цієї проблематики, саме тому ми вважаємо за потрібне зайнятися її вивченням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням проблематики представництва інтересів потерпілого в кримінальному провадженні присвячено роботи Р. О. Ємельянова [3], В. Г. Пожара [1], В. В. Самолюка [4], В. В. Червінського [5], О. В. Якимчук [6] та ін. У них автори розглянули особливості становлення інституту представництва в кримінальному процесі, з'ясували сучасний стан наукової розробленості проблематики представництва інтересів потерпілого, охарактеризували теоретичні та практичні аспекти реалізації повноважень щодо представництва інтересів фізичних і юридичних осіб тощо.

Також у контексті нашого дослідження слід зазначити, що наукове вирішення проблематики відповідальності адвоката – представника потерпілого за надану неякісну правничу допомогу знаходило своє висвітлення в роботі Є. В. Большакова [7]. Проте вона була опублікована ще в період дії попереднього КПК України (1960 р.) та Закону України «Про адвокатуру», який втратив чинність із прийняттям наразі чинного Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Водночас дотепер змістовні компоненти правового статусу адвоката – представника потерпілого в кримінальному провадженні досі не були предметом окремих досліджень. Відсутність належної наукової розробки цих проблем і спонукає нас до їх вивчення й аналізу.

Формулювання цілей. Метою статті є критичне осмислення змістовних складових правового статусу адвоката – представника потерпілого в кримінальному провадженні, визначення особливостей його нормативного закріплення в положеннях кримінального процесуального законодавства.

Виклад основного матеріалу. Єдиним професійним об'єднанням, що забезпечує реалізацію права потерпілого від кримінального правопорушення на представництво його інтересів у кримінальному провадженні, є адвокатура України. Відповідно до Основних положень про роль адвокатів, прийнятих VIII Конгресом ООН щодо запобігання злочинам у серпні 1990 року, однією з найголовніших вимог до представника потерпілого, що передбачена міжнародними стандартами до представника

потерпілого, є професійність [8, с. 179]. Нині вимога професійності знаходить своє закріплення і в Основному Законі України, і в положеннях кримінального процесуального законодавства. Таким чином, участь адвоката – представника потерпілого в кримінальному провадженні є формою надання кваліфікованої правничої допомоги особі, яка постраждала від кримінального правопорушення.

Однією з неодмінних концептуальних умов діяльності представника потерпілого в провадженні є належне виконання ним своїх процесуальних функцій в аспекті реалізації процесуального інтересу самого потерпілого. Саме виконання обов'язків відповідно до процесуального інтересу потерпілого в науковій літературі визначають як гарантію належного виконання представником потерпілого своїх процесуальних функцій [3, с. 48].

Для забезпечення прав потерпілого в кримінальному судочинстві законодавець визначив, що залучений представник наділяється відповідними межами правосуб'єктності. Такий підхід знайшов своє закріплення в нормах, відповідно до яких представник потерпілого має право користуватися тими процесуальними правами, що і сам потерпілий. Зауважимо, що норма, викладена законодавцем, має характер відсильної, а тому вичерпного переліку його прав, а також і обов'язків законодавцем не визначено.

Така позиція законодавця зазначає критики вчених. Так, вважаємо із цього приводу слушними зауваження С. Є. Абламського, який указує, що в чинному кримінальному процесуальному законодавстві не передбачено норми, яка визначає ті права потерпілого, котрі реалізуються безпосередньо ним. Невизначеною, на думку вченого, залишається можливість надання показань і пояснень представником потерпілого. З огляду на це автором висловлено пропозицію закріплення окремої норми, котра б визначала специфічні права представника потерпілого для повноцінного захисту та реалізації прав і законних інтересів потерпілого, як це зроблено в КПК інших зарубіжних країн [9, с. 83].

Категорія «правовий статус» є однією з найскладніших до розуміння, про що неодноразово зазначали вчені [10, с. 166; 11, с. 110]. Це зумовлено вагомістю його змістовних складових, специфікою контексту теоретичного розуміння та складністю застосування в практичній сфері. Водночас потреба пізнання й осмислення цієї наукової категорії пов'язана з її вагомим значенням, що полягає у наданні можливості визначити права, свободи й обов'язки особи в цілісному, системному вигляді, а також надає можливість проводити порівняння деяких статусів з метою окреслення перспектив їх подальшого вдосконалення.

Погоджуємося, що під «правовим статусом» потрібно розуміти «комплексну категорію, яка акумулює та відтворює всю сукупність взаємовідносин особи в суспільстві, яка не тільки формує юридичний базис діяльності особи в ньому, але й дає можливість з'ясувати фактичне (реальне) правове становище особи в суспільстві та є основою для розмежування такого становища однієї особи порівняно з іншою» [12, с. 150].

Складовими категорії «статус адвоката» у юридичній літературі пропонують визначати: права й обов'язки адвоката, гарантії його професійної діяльності та відповідальність. Окреслені елементи становлять загальний статус адвоката. Водночас вирізняють ще і його статус в окремих правозастосовних процедурах [13, с. 11]. З огляду на це вважаємо, що в разі залучення адвоката як представника потерпілого він набуває спеціального правового статусу.

Насамперед такий спеціальний статус адвоката – представника потерпілого, на нашу думку, свідчить про певну спрямованість його діяльності. Так, безпосередніми завданнями адвоката – представника потерпілого в кримінальному судочин-

стві визначають: «1) сприяння всебічному, повному і неупередженому дослідженню всіх обставин кримінального правопорушення та встановленню істини у справі; 2) встановлення розміру завданої потерпілому шкоди та забезпечення її компенсації; 3) попередження та/або убезпечення від необґрунтованих, незаконних і несправедливих рішень слідчого, прокурора, слідчого судді, прийнятих щодо потерпілого» [14, с. 101]. Саме окреслені напрями діяльності представника потерпілого визначають вчені на підставі узагальнення низки його повноважень, що знаходять закріплення в різних нормах чинного КПК України. Водночас зауважимо, що окремих положень у главі 3 КПК України (котрою закріплено змістовні складові статусу більшості учасників кримінального провадження, представників сторони захисту й обвинувачення, суду), щодо прав, обов'язків і підстав для притягнення представника потерпілого до юридичної відповідальності не визначено. З огляду на важливість застосування належної правової процедури стосовно всіх учасників кримінального провадження вважаємо, що правовий статус кожного з них підлягає чіткому нормативному закріпленню.

Щодо розуміння змістовного наповнення правового статусу представника потерпілого в наукових джерелах і правозастосовними органами, то тут не спостерігається уніфікованого підходу. Із цього приводу вважаємо за потрібне зауважити, що на порталі «Судова влада України» розміщено пам'ятку про процесуальні права й обов'язки представника та законного представника потерпілого в кримінальному провадженні. Примітним є те, що в ній наводиться зміст ст. 56, 57 КПК України, тобто які визначають права й обов'язки потерпілого в кримінальному провадженні [15]. Отже, під час тлумачення прав та обов'язків, якими наділено представника потерпілого органи судової влади вирішили за доцільне його ототожнити з особою, яку він представляє, попри те, що, по-перше, у цьому правилі є певні винятки. По-друге, на будь-якого представника потерпілого, яким у кримінальному провадженні є суто адвокат, поширюються ще й положення Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». По-третє, такий підхід абсолютно не розмежує повноважень представника (за домовленістю) та законного представника. На підставі цього можемо зауважити, що органи судової влади буквально трактують законодавчі положення.

Окремі наукові підходи є аналогічними прикладу, наведеному вище. Зокрема, такої позиції щодо обсягу прав і обов'язків представника потерпілого дотримується О. О. Костюченко. Авторка повністю поділяє таку позицію, вказуючи при цьому, що представник потерпілого має доволі широкий, але не достатньо повний обсяг процесуальних прав [16, с. 43–44].

Поряд із наведеним переліком прав, що гарантовані представнику потерпілого його статусом у кримінальному провадженні, не можна оминати увагою ще й питання щодо з'ясування місця та ролі професійних прав і обов'язків адвоката, гарантованих йому Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Вони є більш розгалуженими порівняно з правами потерпілого з огляду, зокрема, на його професійну приналежність. Це і можливість подання адвокатських запитів, і ознайомлення з документами на підприємствах, в установах та організаціях, і збирання відомостей щодо фактів, які можуть набути статусу доказів, і отримання письмових висновків фахівців, експертів з питань, що потребують спеціальних знань тощо [17].

Зважаючи на окреслені законодавчі норми, доходимо висновку, що по-перше, у цих положеннях втілено ті практичні дії, котрі є засобами реалізації повноважень адвоката. Вони можуть бути реалізовані ним незалежно від того, який статус він займає у кримінальному провадженні: представника потерпілого чи захисника. По-друге, законодавцем вказано, що перелік прав, визначений у ст. 20 Закону України «Про

адвокатуру та адвокатську діяльність», не є вичерпним, а отже, може бути деталізований в інших законах, залежно від сфери їх дії та предмету правового регулювання. Разом із цим принагідно наголосимо на тому, що адвокат, який діє на стороні захисту, та адвокат як представник потерпілого мають відмінні статуси. І, попри певний дисбаланс у межах їх повноважень, слід зауважити, що вони обидва діють з метою захисту «найвищої конституційної цінності: прав і свобод людини» [12, с. 151], незалежно від того, по яку сторону кримінального провадження виступають.

Обов'язки адвоката, передбачені Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», не конкретизовані в аспекті його участі в кримінальному провадженні. Вважаємо, що для їх визначення законодавцем застосовано концептуальний підхід, адже в цих положеннях закріплено ті вихідні засади, які мають характер модельних, а отже, можуть бути застосовані щодо кожного правника.

Також Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» визначено ті дії, вчинення яких забороняється адвокатам. Вважаємо, що їх слід розуміти як гарантії забезпечення професійної діяльності адвоката й виконання ним процесуальних функцій, що покладаються на нього у зв'язку з набуттям ним відповідного процесуального статусу. Серед них такі: заборона використання адвокатом своїх прав у супереч правам, свободам і законним інтересам клієнта; розголошення адвокатської таємниці або відомостей, що її становлять, в особистих інтересах чи інтересах третіх осіб; зайняття правової позиції у справі, що суперечить волі клієнта, за винятком тих випадків, коли адвокат впевнений у самообмові клієнта; відмова в наданні правничої допомоги, крім випадків, установлених законом [17].

В аспекті з'ясування відповідальності адвоката – представника потерпілого, який неналежно виконує свої процесуальні обов'язки, слід звернути увагу на той факт, що чинний КПК таких положень не визначає. З огляду на це вважаємо, що допустимо в цьому питанні керуватися відповідними положеннями Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Останнім визначено підстави й умови дисциплінарної відповідальності адвоката за скоєння дисциплінарних поступків. З-поміж іншого таким є і невиконання або неналежне виконання своїх професійних обов'язків і порушення інших обов'язків адвоката, передбачених законом [17]. Щодо інших видів юридичної відповідальності, то до неї адвокат притягається на загальних підставах.

У контексті наведених позицій не можна оминати увагою того факту, що ані законне представництво, ані представництво юридичної особи її керівником чи працівником на підставі довіреності, ані самостійний захист потерпілим своїх прав не гарантуватиме такої ж професійності в захисті інтересів потерпілої сторони, як це може забезпечити адвокат. Саме цей учасник правових відносин з огляду на його професійний статус наділяється додатковими повноваженнями, які він цілком законно реалізує під час провадження діяльності щодо представництва. Це дає підстави припустити, що в кримінальному процесі «легалізовано» нерівність учасників кримінального провадження, зокрема, у частині обсягів повноважень, котрі вони можуть реалізувати для задоволення власного процесуального інтересу.

Вважаємо, що чинне кримінальне процесуальне законодавство потребує внесення змін і доповнень в аспекті законодавчого закріплення правового статусу адвоката – представника потерпілого. Такий підхід не тільки забезпечить однозначне тлумачення й розуміння іншими учасниками кримінального провадження їхніх процесуальних прав та обов'язків, але й сприятиме належному виконанню останніми їх діяльності щодо представництва потерпілого, унеможливлуватиме порушення застосування неналежної правової процедури.

Більшість вчених і практикуючих правників погоджуються, що в кримінальному провадженні досить часто мають факти недобросовісної поведінки, яка до того є ще й досить варіативною. Фактично відбуваються процесуальні зловживання. Прикладом такого є, зокрема, факти відмови в наданні особі статусу потерпілого в кримінальному провадженні. Із цього приводу вважаємо, що колегія суддів Київського апеляційного суду слушно вказала, що чинне кримінальне процесуальне законодавство України прямо не передбачає можливості прийняття процесуального рішенням стороною обвинувачення у формі постанови щодо відмови у визнанні потерпілим у кримінальному провадженні [18]. Таким чином, представники сторони обвинувачення інколи також вдаються до недобросовісної поведінки. З огляду на це, урахувавши недопустимість обмеження чи неоднозначного тлумачення прав представника потерпілого в кримінальному провадженні, вважаємо слушним підхід, за якого вони мають набути процесуального закріплення [9, с. 83].

Урахувавши викладене, на нашу думку, чинний КПК України слід доповнити статтею 58-1 «Повноваження адвоката – представника потерпілого» такого змісту:

«1. У кримінальному провадженні представник потерпілого користується професійними правами, гарантованими йому Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», а також процесуальними правами потерпілого, інтереси якого він представляє, крім тих прав, реалізація яких здійснюється безпосередньо потерпілим і не може бути доручена представнику.

2. Адвокат, який є представником потерпілого, зобов'язаний неухильно виконувати обов'язки, що покладаються на потерпілого, інтереси якого він представляє, та інші обов'язки, передбачені Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» і Правилами адвокатської етики.

3. За неналежне виконання своїх професійних обов'язків представник потерпілого несе дисциплінарну відповідальність у порядку, передбаченому Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», а також підлягає юридичній відповідальності відповідно до закону».

Вважаємо, що саме з урахуванням окреслених положень має бути визначено і текст пам'ятки представника потерпілого, яким є адвокат, вручення якої має відбуватися за результатами того, як сторона обвинувачення та суд пересвідчилися в наявності повноважень на представництво цією особою інтересів потерпілого в кримінальному провадженні.

Висновки. Правовий статус учасника кримінальних процесуальних відносин визначає особливості правової процедури, що може бути застосована щодо нього. Змістовними складовими правового статусу зазвичай визначають права, обов'язки, правові гарантії, а також види й підстави юридичної відповідальності. Саме ці компоненти становлять і правовий статус адвоката – представника потерпілого в кримінальному провадженні.

Рівень нормативного визначення елементів правового статусу учасників правових відносин демонструє якість закону, яка, зі свого боку, становить частину принципу верховенства права. Саме нормативне закріплення правового статусу особи узвичаєно пов'язувати з гарантіями застосування судом адекватного та найбільш сприятливого для особи тлумачення, а отже, і застосування закону. На підставі проведеного нами узагальнення правових положень і деяких теоретичних підходів вітчизняних правників, обґрунтовано можемо зауважити, що в кримінальному процесуальному праві потребують визначення та закріплення змістовні складові правового статусу адвоката – представника потерпілого. Категорично недопустимо повністю ототожнювати його із самим потерпілим або не розрізняти із законним представником.

Тому на шляху підвищення якості кримінального процесуального закону та недопущення обмеження чи унеможливлення реалізації повноважень адвоката – представника потерпілого в кримінальному провадженні, запропоновано насамперед доповнити чинний КПК України статтею 58-1 «Повноваження адвоката – представника потерпілого». Вважаємо, що особливості правового статусу представника потерпілого в кримінальному провадженні є актуальним питанням для проведення подальших наукових розвідок, а вирішення окреслених питань сприятиме формуванню концептуальних основ процесуальної діяльності адвоката – представника потерпілого в кримінальному провадженні.

Використані джерела:

1. Пожар В. Г. Інститут представництва в кримінальному судочинстві : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Одеса, 2010. 22 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 12.04.2012 № 4651-VI. БД «Законодавство України». ВР України. URL: [http:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17) (дата звернення: 20.08.2024).
3. Ємельянов Р. О. Адвокат – представник потерпілого в кримінальному процесі : дис. ... д-ра філософії : 081 Право. Кропивницький, 2023. 233 с.
4. Самолук В. В. Законне представництво в кримінальному процесі України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2005. 20 с.
5. Червінський В. В. Представництво потерпілого від дорожньо-транспортної пригоди в кримінальному провадженні : дис. ... д-ра філософії : 081 Право. Київ, 2024. 291 с.
6. Якимчук О. В. Представництво юридичних осіб у кримінальному провадженні : дис. ... д-ра філософії : 081 Право. Київ, 2021. 253 с.
7. Большаков Є. В. Відповідальність адвоката-представника потерпілого за надану неякісну правову допомогу. *Трансформація юридичної відповідальності на сучасному етапі розвитку суспільства*. 2008. С. 135–137.
8. Основні положення про роль адвокатів, прийняті VIII Конгресом ООН щодо запобігання злочинам у серпні 1990 року. *Бюлетень законодавства і юридичної практики України*. 2000. № 1. С. 170–185.
9. Абламський С. Є. Процесуальний статус представника потерпілого у кримінальному провадженні. *Право і безпека*. 2014. № 4. С. 80–84.
10. Заборовський В. В. Деякі проблеми визначення дефініції категорії «правовий статус». *Реформування законодавства України та розвиток суспільних відносин в Україні: питання взаємодії* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 22–23 квітня 2016 р.). Ужгород : Ужгородський національний університет, 2016. С. 165–168.
11. Заборовський В. В. Структура правового статусу адвоката: дослідження сутності елементів, які є передумовами його виникнення або ж є дотичними до нього. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2016. Вип. 39. Т. 2. С. 110–115.
12. Заборовський В. В. Правовий статус адвоката в умовах становлення громадянського суспільства та правової держави в Україні : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.10. Київ, 2017. 577 с.
13. Хотенець П. В. Правовий статус адвоката в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10. Харків, 2002. 19 с.
14. Удалова Л. Д. Суб'єкти кримінально-процесуального доказування : навч. посібник / Л. Д. Удалова, О. О. Рибалка. Київ : КНТ, 2012. 160 с.
15. Судова влада України. URL: https://nv.zt.court.gov.ua/sud0616/publik_inform11/rampredst (дата звернення: 20.08.2024).
16. Костюченко О. Ю. Окремі аспекти реалізації права потерпілого на професійну правничу допомогу в кримінальному провадженні України. *Вісник кримінального судочинства*. 2016. № 4. С. 40–46.
17. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. БД «Законодавство України». ВР України. URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17) (дата звернення: 20.08.2024).
18. Ухвала Колегії суддів судової палати з розгляду кримінальних справ Київського апеляційного суду від 28 жовтня 2021 р. у справі № 757/39917/21-к. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100905048>.

References:

1. Pozhar, V.H. (2010) Instytut predstavnytstva v kryminalnomu sudochynstvi. *Extended abstract of candidate`s thesis*. Odesa [in Ukrainian].
2. Verkhovna Rada Ukrainy. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy № 4651-VI (2012). BD "Zakonodavstvo Ukrainy". VR Ukrainy. Database – "Legislation of Ukraine". Verkhovna Rada of Ukraine. N. p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> [in Ukrainian].
3. Yemelianov, R.O. (2023) Advokat-predstavnyk poterpiloho u kryminalnomu protsesi. *Doctor`s thesis*. Kropyvnytskyi [in Ukrainian].
4. Samoliuk, V.V. (2005) Zakonne predstavnytstvo u kryminalnomu protsesi Ukrainy. *Extended abstract of candidate`s thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
5. Chervinskyi, V.V. (2024) Predstavnytstvo poterpiloho vid dorozhno-transportnoyi pryhody v kryminalnomu provadzhenni. *Doctor`s thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
6. Yakymchuk, O.V. (2021) Predstavnytstvo yurydychnykh osib u kryminal'nomu provadzhenni. *Doctor`s thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
7. Bolshakov, Ye.V. (2008) Vidpovidalnist advokata – predstavnyka poterpiloho za nadanu neyakisnu pravovu dopomohu. *Transformatsiya yurydychnoyi vidpovidal'nosti na suchasnomu etapi rozvytku suspil'stva*, 135–137 [in Ukrainian].
8. Osnovni polozhennya pro rol advokativ, pryynyati VIII Konhresom OON pro zapobihannya zlochynam u serpni 1990 roku (2000) *Byuleten zakonodavstva i yurydychnoyi praktyky Ukrayiny – Bulletin of legislation and legal practice of Ukraine*, 1, 170–185 [in Ukrainian].
9. Ablamskyi, S.Ye. (2019) Protseualnyy status predstavnyka poterpiloho u kryminal'nomu provadzhenni. *Pravo i bezpeka – Law and Safety*, 4, 80–84 [in Ukrainian].
10. Zaborovskiy, V.V. (2016) Deiaki problemy vyznachennia definitsii katehorii "pravovyi status". *Reformuvannya zakonodavstva Ukrainy ta rozvytok suspilnykh vidnosyn v Ukraini: pytannia vzaiemodii: materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (m. Uzhhorod, 22–23 kvitnia 2016 r.) – Reforming the legislation of Ukraine and the development of public relations in Ukraine: issues of interaction: materials of the international scientific and practical conference (Uzhhorod, April 22–23, 2016)*, 165–168. Uzhhorod: Uzhhorodskiy natsionalnyi universytet [in Ukrainian].
11. Zaborovskiy, V.V. (2016) Struktura pravovoho statusu advokata: doslidzhennia sutnosti elementiv, yaki ye peredumovamy yoho vynyknennia abo zh ye dotychnymy do noho. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Pravo – Uzhhorod National University Herald. Series: Law*, vol. 39, iss. 2, 110–115 [in Ukrainian].
12. Zaborovskiy, V.V. (2017) Pravovyi status advokata v umovakh stanovlennia hromadianskoho suspilstva ta pravovoi derzhavy v Ukraini. *Doctor`s thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
13. Khotenets, P.V. (2002). Pravovyi status advokata v Ukraini. *Extended abstract of candidate`s thesis*. Kharkiv.
14. Udalova, L.D., Rybalka, O.O. (2012) Subiekty kryminalno-protseualnoho dokazuvannia: navch. posibnyk. Kyiv: KNT.
15. Sudova vlada Ukrayiny. N. p. URL: https://nv.zt.court.gov.ua/sud0616/publik_inform11/pampredst [in Ukrainian].
16. Kostuchenko, O. (2016) Okremi aspekty realizatsiyi prava poterpiloho na profesiynu pravnychu dopomohu v kryminalnomu provadzhenni Ukrayiny. *Visnyk kryminalnoho sudochynstva – Herald Of Criminal Justice*, 4, 40–46 [in Ukrainian].
17. Verkhovna Rada Ukrainy. Pro advokaturu ta advokatsku diialnist: Zakon Ukrainy № 5076-VI (2012). BD "Zakonodavstvo Ukrainy". VR Ukrainy. Database – "Legislation of Ukraine". Verkhovna Rada of Ukraine. N. p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17> [in Ukrainian].
18. Ukhvala Kolehii suddiv sudovoi palaty z rozghliadu kryminalnykh sprav Kyivskoho apeliatsiinoho sudu vid 28 zhovtnia 2021 r. u spravi No. 757/39917/21-k (2021). *Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen – Unified state register of court decisions*. N. p. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100905048> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії 21.08.2024

Iemets I., Candidate of Law, Private notary at the Kharkiv City Notary District, Doctoral student at the National Scientific Center "Hon. Prof. M.S. Bokarius Forensic Science Institute" (Kharkiv, Ukraine)

PROCEDURAL STATUS OF THE LAWYER-REPRESENTATIVE OF THE VICTIM IN CRIMINAL PROCEEDINGS: PROSPECTS FOR IMPROVEMENT

The article substantiates the thesis that the legal status of a participant in criminal procedural relations determines the peculiarities of the legal procedure that can be applied to him. Based on a textual analysis of the provisions of the current legislation, it is argued that the legal status of the victim's representative, a lawyer, is a priori more complicated, given his professional status. It is emphasized that this creates a certain inequality between subjects who can act on the victim's side. Still, it is determined that this approach meets international standards in the field of providing legal aid to victims of criminal offenses.

It is substantiated that in the essential aspect, the components of the legal status of the representative of the victim are the rights, duties, legal guarantees of his activity, and the types and grounds of legal responsibility. These components constitute the legal status of a lawyer representing the victim in criminal proceedings. It was found that the current criminal procedural legislation does not directly define the rights, obligations, and guarantees of activity, as well as the grounds of legal responsibility for improper performance by a lawyer in the status of representative of the victim, duties regarding the realization of the procedural interest of the victim.

It is emphasized that the level of normative determination of meaningful components of the legal status of participants in legal relations demonstrates the quality of the law, which in turn constitutes a component of the principle of the rule of law. Based on the conducted generalization of legal provisions and some theoretical approaches of domestic lawyers, it is substantiated that in the criminal procedural law, meaningful components of the legal status of the lawyer representative of the victim need to be defined and consolidated. It is noted that it is categorically inadmissible to completely identify him with the victim himself or not to distinguish him from the legal representative. Supplementing the current Criminal Code of Ukraine with Article 58-1 "Powers of the lawyer-representative of the victim" is proposed.

Keywords: criminal justice, institution of representation, victim, victim's representative, lawyer, legal regulation, legal status.